

Над.М. Гаркуша, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

Інтеграція України до Європейського союзу може здійснюватися тільки шляхом системного удосконалення і приведення соціально-економічного і громадянського управління у відповідність з європейською правовою, нормативно-методичною і інституційною базою.

Підготовка фахівців із використання системного аналізу є однією зі складових процесу управління соціальними системами.

Системний аналіз – це метод підготовки і обґрунтування рішень щодо розв'язання складних комплексних проблем навчання та виховання, а також проблем у сфері управління освітою. Цей напрям розвивався як методологія вирішення управлінських задач у різних галузях освітньої теорії та практики.

Динамічний розвиток системного аналізу як суттєвого складника теорії систем пояснювався наступними чинниками:

- складністю, багатовекторністю та важливістю поставлених проблем, що виключало право на помилку при їх розв'язанні;
- складністю систем, які не могли бути досліджені можливостями «лінійного» розв'язання поставлених проблем, під час якого відбувається поступальний рух від частин до цілого та нераціонально використовуються ресурси.

Аналіз інформаційних джерел та виробничої практики підтверджує, що оволодіння майбутніми фахівцями системним аналізом є важливим методом їх професійної підготовки. Але навіть якісне оволодіння теоретичними основами системного аналізу є лише необхідною, але далеко не достатньою умовою успішного його використання у практичній діяльності. Уміння реалізовувати системний аналіз з професійною майстерністю слід формувати й розвивати у процесі навчання у вищій школі.

Об'єктом дослідження системного аналізу є система як цілісна єдність. Це поняття у науці трактується по-різному. Під системою розуміють «сукупність елементів, які знаходяться у відношеннях і зв'язках між собою і утворюють певну цілісність».

Системний аналіз має суцільно практичну орієнтацію. На думку американських науковців У. Кінга та Д. Клеленда, практика системного аналізу є значною мірою мистецтвом, що ввібрало у себе і основи науки, і закони логіки, і деякі специфічні процедури й критерії.

Під системним підходом розуміють напрям у спеціальній методології науки, завданнями якого є розробка методів дослідження і конструювання складних за організацією об'єктів як систем. Системний підхід розглядається наукою як універсальний метод дослідження об'єктів (систем, структур, процесів). За рахунок виявлення розмаїття взаємозв'язків у досліджуваному об'єкті досягається поєднання лінійного й інтегративного розгляду властивостей цілісної системи.

Функціонування системи передбачає узгоджену взаємодію її підсистем, відкритість, тобто наявність зовнішніх зв'язків з іншими різнозначними системами та системами нижчих і вищих порядків. Вивчення внутрішніх та зовнішніх зв'язків дозволяє зрозуміти педагогічну, управлінську, соціальну ситуацію з різних боків. Це є основою прогнозування розвитку об'єктів, управління тенденціями процесів та отримання бажаних результатів.

Труднощі використання системного аналізу полягає у відсутності обґрунтування уніфікованої процедури для рішення складних проблем. Різні задачі розв'язуються з використанням системного аналізу, але за різними алгоритмами. Спроби їх узагальнення здійснили ряд провідних вітчизняних та зарубіжних учених, які вибудували процедуру системного аналізу з наступних «універсальних логічних елементів»:

- 1) ціль або ряд цілей;
- 2) альтернативні засоби системи, за допомогою яких можна досягти мети і які являють собою множену системних елементів чи стратегій;
- 3) затрати ресурсів для системи;
- 4) математична і логічна модель, тобто система зв'язків між цілями, альтернативними засобами, середовищем та вимогами до ресурсів;
- 5) критерії відбору перспективно результативних альтернатив.

Отже, у центрі методології системного аналізу знаходиться надзвичайно складна операція порівняння альтернатив, мета якої — вибрати ту, яка найбільш підходить для реалізації. Досягти цього можна за умови врахування всіх елементів, пов'язаних з даною альтернативою, і здійснення правильної оцінки кожного елемента.